

Het aantal *Ruge-* en *Ruwe-*, ook *Ru-* en *Rude-* toponiemen is vrij groot in westelijk Vlaanderen, nl. een tiental kolommen bij de Flou (1), te veel om ze hier allemaal op te sommen.

Enkele uit de hoop gegrepen voorbeelden mogen volstaan: *Rubroek* (gemeente in Frans-Vlaanderen), *Rudestick* (land te Ledegem), *Ruge* (plaatsen te Dudzele, Klemskerke Reninge en elders), *Ruibroeken* (= *Rubroeken*) te Ingelmunster, *Ruden-* of *Ruwenberg* te Handzame, *Ruweschure* (hofstede te Oedelem), *Ruwe* (land te Oedelem, Oudenburg, Varsenare en elders), enz.

Een *ruge* (uitspraak *ruuge* met de *u* van duwen) of *ruwe* is een ruigte, een ruige of ruwe, woeste plaats, een ruwagie, bedekt met wild dooreen groeiend struikgewas. Volgens Kiliaen (2): Ruychte = „*dificilia et inculca loca; locus hispidus spinis, herbis et fructibus*”.

De ondoordringbare struwelen met duindoorn, bramen, rozestruiken en wilgen in de duinen zijn typische ruigten.

Een dicht gaspeldoornstruikgewas nabij de om haar wonderbare plantengroei beroemde Lispanne te Knokke (verwoest omstreeks 1925) was een buitengewoon interessante, helaas sinds lang verdwenen ruigte.

De adjektieven *ruig*, *ruug* (Middelnederlands *ruuch*) en *ruw* zijn oorspronkelijk hetzelfde woord: Germaans *reuh-* (Indogermaans *reuk-*), oerverwant met het Latijn *runcare* = wieden, ruigte kappen, woest land ontginnen.

Het Oudnederlands *ruuch* (thans *ruig*) staat in de onverbogen naamval, terwijl *ru*, *ruw* staat in de verbogen naamval (plaatsdatief *Ten Ruwe*), waarbij de eindmedeklinker *ch* weggevallen is tussen twee klinkers en, om de uitspraak te vergemakkelijken, vervangen is door de overgangsmeklinker *w* (3).

De schrijfwijze *ruude* is hyperkorrekt. Dit *ruude* heeft niets te maken met het Frans *rude*, teruggaande op het Latijn *rudis*, oerverwant met het Duits *roh*.

Het toponymisch element *ruug*, *ruge* mag niet worden verward met *rugge*, een ander woord met andere uitspraak, oorsprong, ontwikkeling en betekenis. Germaans *hrug* en Indogermaans *kruk*. De oorspronkelijke betekenis is waarschijnlijk „gebogen, gekromd, gewelfd”. Wellicht verwant met het Latijn *crux* (kruis) (stam *cruc-*).

(1) *Toponimisch woordenboek. passim.*

(2) C. KILIAEN, *Etymologicum teutonicae linguae*, 1777.

(3) *Etymologische woordenboeken van VERCOULLIE, FRANCK-VAN WIJK, DE VRIES-DE TOLLENAERE, e.a.*

Een rug of rugge is een ronde of meestal langwerpige hoogte, zoals bijvoorbeeld een kreekrug. Dit is een verheven zandstrook, oorspronkelijk een kreek of geul met zandige bodem in een moerassig gebied met veenafzetting, waar het veen door inklinken lager kwam te liggen dan de zandstrook (inversie van het reliëf).

De woorden *ruug* en *rugge* zijn semantisch (betekenis) en fonetisch (uitspraak) zo verschillend, dat ze niet of nauwelijks met elkaar kunnen worden verward, zoveel te meer daar het woord *rug* of *rugge* ook als *rik* of *rigge* werd uitgesproken.

Voorbeeld: *Riggestik* te Stalhille.

Men mag echter niet te haastig zijn bij het verklaren van ruggenamen, aangezien *rugge* vaak het graangewas *rogge* is. Dit is natuurlijk het geval bij de talrijke *Ruggestikken*.

En wat zijn *ruggebilken* of *ruggemeerschen*? Natuurlijk geen bilken of meerschen op een *rugge*, maar blijkbaar bilken of meerschen met een *rugge* (terp of ophoging?) erin. Dit moet telkens ter plaatse worden bekeken.

In sommige plaatsnamen, zoals *Rugeshoogte* te Vinkem is het eerste lid de persoonsnaam *Ruge*. Laten wij nu een speciaal geval, nl. de naam *Ruwe* of *Ruge* te Heist van naderbij bekijken.

De Franse historicus Haigneré publiceerde, weldra 100 jaar geleden (1), een oorkonde uit 1188, waarin paus Clemens II alle bezittingen van de Sint-Bertinusabdij (Sint-Omaars), waaronder ook die in het bisdom Doornik, bevestigde. Daarin staat de volgende passus: „In Tornacensi parrochia ecclesiam de Liswega cum capella de *Rue*”. De bedoelde kapel bevond zich dus op een plaats *Rue*, te Koudekerke, volgens het hedendaags historisch onderzoek (2).

Het verbaasde mij dat het toponiem *Rue* niet is opgenomen door Gysseling in zijn Toponymisch Woordenboek. Hij schrijft mij dat hij niet beschikt over een kopie van de oorkonde. Is deze verloren? Ik neem aan dat de oorkonde echt en de schrijfwijze *Rue* korrekt is.

Dit *Rue* in de Latijnse tekst is, zoals Coornaert terecht opmerkt (3), niets anders dan *Ruë*, *Ruwe*. Dit is *Ruge*, maar niet *Rugge*. Er staat alleen *Ruwe* en er is geen enkele geldige reden om aan te nemen dat *Ruwe* in de volksmond *Rugge* werd. *Ruw* is, zoals boven gezegd, een grammatikale nevenvorm van *ruuch*, maar uit *ruw* ontstaat geen *rug*, noch *rugge*.

Dit neemt niet weg dat de kapel veiligheidshalve, ter bescherming bij doorbraak van de zee, op een hoogte was gebouwd, nl. op een hoge plaats met ruigte of ruwagie, waar het dooreengestregeld struikgewas of struweel van bramen, wilgen, vlier en rozenstruiken en wellicht ook van duindoorn, bitterzoet, heggerank en gaspeldoorn eerst moest worden gekapt en opgeruimd.

Was die hoogte een duin of een opgeworpen hoogte? Later werd die naam *Ruge* (= 't *Ruwe* of *Ten Ruwe*) nooit als *Rugge* (*Ten Rugge*) geïnterpreteerd.

(1) D. HAIGNERÉ, *Les Chartres de Saint-Bertin. 1886-1901. I, p. 158.*

(2) M. COORNAERT, 1965, pp. 17-18; M. COORNAERT, *Heist en de Eiesluis, de geschiedenis, de topografie en de toponimie van Heist, met een studie over de Eiesluis. Tielt, 1976, p. 450.*

(3) zie noot (2).